

De "Roos van Leary"

ROMBOUTS ADVIES

Leary heeft in 1957 een model ontworpen waarmee relaties tussen mensen ik kaart gebracht kunnen worden: de zogenaamde "Roos van Leary". Dit model kan behulpzaam zijn voor het verkrijgen van meer zicht op het betrekkingniveau.

Uit veel onderzoeken in de sociale wetenschappen naar menselijke relaties komen telkens twee hoofddimensies naar voren:

1. een dimensie rond controle, invloed en dominantie;
2. een dimensie rond intimiteit en affectie.

Dat wil zeggen, wanneer mensen met elkaar omgaan, speelt er enerzijds steeds iets van macht en invloed of het ontbreken daarvan en anderzijds iets van persoonlijke afstand of nabijheid.

De eerste dimensie betreft de mate waarin mensen invloed op elkaar uitoefenen. Aan het ene uiterste van deze dimensie vinden we "veel invloed" (macht, overheersing, dominantie en dergelijke), aan het andere uiterste "weinig invloed" (volgzaamheid, onderwerping en dergelijke). De invloedsverdeling tussen gesprekspartners kan dan ook verschillende vormen aannemen. Wanneer de invloedsverdeling gelijk is, spreken we van een symmetrische relatie. Wanneer ze ongelijk is van een complementaire relatie.

De tweede dimensie betreft de vraag naar hoe persoonlijk of afstandelijk de betrokkenen met elkaar omgaan. Op deze dimensie gaat het meer om vragen van samenwerking of tegenwerking, sympathie of antipathie, affectie of afwijzing en alle varianten hiertussen. Aan het ene uiterste van de samenwerkingskant plaatsen we coöperatieve gedragingen als ondersteunen, helpen en assisteren; aan het andere uiterste allerlei gedragingen die juist afstand scheppen en tegenwerking impliceren.

Gaat de eerstgenoemde dimensie over de thematiek "boven of onder", de tweede dimensie gaat over "dichtbij of veraf" ofwel "samen of tegen". Leary heeft zijn model gebaseerd op deze twee dimensies: de "boven-onder" dimensie tekent hij verticaal, de "tegen-samen" dimensie horizontaal. (Zie figuur a). Met dit model kunnen we symmetrische en complementaire interacties beter aangeven. In principe zijn heel wat symmetrische en complementaire interacties denkbaar. Telkens wanneer gedrag uit een bepaalde sector, zeg leidend gedrag of agressief gedrag, beantwoord wordt met gelijksoortig gedrag, dus met eveneens leidend of agressief gedrag, is dit een symmetrische interactie. Telkens wanneer gedrag uit een bepaalde sector, bijvoorbeeld weer leidend of agressief gedrag, beantwoord wordt met gedrag uit de tegenoverliggende sector in de andere cirkelhelpt, dus met afhankelijk of met opstandig gedrag, is dit een complementaire interactie. Op grond hiervan zijn de complementaire interacties uit figuur b mogelijk.

Uit onderzoek is gebleken dat de volgende complementaire patronen veruit het meest voorkomen in groepen:

- leidend-afhankelijk, en omgekeerd: afhankelijk-leidend;
- helpend-meewerkend, en omgekeerd: meewerkend-helpend;
- competitief-agressief, en omgekeerd: agressief-competitief.

Wat betreft symmetrie komen de volgende patronen in groepen het meest voor:

- meewerkend-meewerkend ("samen"- "samen");
- afhankelijk-afhankelijk ("samen"- "samen");
- agressief-agressief ("tegen"- "tegen");
- competitief-competitief ("tegen"- "tegen").

Met andere woorden: "Boven"-gedrag roept "Onder"-gedrag op, het tegenovergestelde dus. Daarentegen roept "Samen"-gedrag "Samen"-gedrag op en "Tegen" roept "Tegen"-gedrag op.

Boven/onder : wie is de baas?

Samen/tegen: met of tegen elkaar?

Hoe stel jij je op in sociale relaties

Lees de onderstaande lijst met uitspraken door en omcirkel die uitspraken die volgens jou van toepassing zijn op jouw gedrag.

Omcirkel vervolgens dezelfde gekozen nummers in het scoreformulier.

Het hoogste aantal omcirkelingen per kolom bepaalt je voorkeursgedrag. Ga bij jezelf na of dat klopt

Vragenlijst

- 1 kan opdrachten geven
2. kan voor zichzelf zorgen
3. hartelijk en met begrip
4. bewondert/imiteert anderen
5. is het met iedereen eens
6. schaamt zich voor zichzelf
7. wil graag bevestiging
8. geeft altijd advies
9. verbitterd
10. met groot hart/onbaatzuchtig
11. opschepperig
12. zakelijk
13. kan streng, zijn wanneer dat nodig is
14. koud en zonder gevoel
15. klaagt wanneer nodig
16. samenwerkingsgezind
17. klagerig
18. kritisch op anderen
19. kan gehoorzamen
20. wreed en onhartelijk
21. afhankelijk
22. dictatoriaal
23. dominerend
24. goede omgang met anderen is belangrijk
25. moedigt anderen aan
26. zorgt graag voor anderen
27. vastberaden maar rechtvaardig
28. altijd weer vriendelijk
29. ziet fout door de vingers
30. goede leider
31. dankbaar
32. behulpzaam
33. kan fouten van anderen niet verdragen
34. onafhankelijk
35. houdt van verantwoordelijkheid
36. heeft gebrek aan zelfvertrouwen
37. laat anderen besluiten nemen
38. vindt iedereen aardig
39. wil graag dat er voor hem gezorgd wordt
40. baast over anderen
41. zachtmoedig
42. bescheiden
43. snel gehoorzamend
44. overbeschermend
45. vaak onvriendelijk
46. door anderen gerespecteerd
47. opstandig tegen van alles
48. gepikeerd als anderen de baas spelen
49. assertief en vertrouwend op zichzelf
50. sarcastisch

Tip 1916

51. verlegen
52. egoïstisch
53. sceptisch, twijfelzuchtig
54. open en direct
55. koppig
56. gemakkelijk beïnvloedbaar
57. denkt alleen aan zichzelf
58. toegeeflijk naar anderen
59. lichtgeraakt
60. wil graag troosten
61. geeft snel toe
62. vol respect voor gezag
63. aardig gevonden worden
64. goedgegelovig

Zie score-formulier onderaan de pagina

1. De sector Boven-Samen (BS) (leidend)

Zo denk je over jezelf: ik ben sterker, beter dan jij; Ik overzie "het"

Zo denk je over de ander: jij bent zwak en hulpbehoevend

Je houding tegenover de ander: jij moet naar mij luisteren

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): de ander raad geven, beïnvloeden, iets adviseren, dingen regelen en organiseren voor de ander, leiding nemen, beslissingen nemen, tijd bewaken. In "wij-termen" praten als het feitelijk om de eigen mening gaat.

Non-verbaal gedrag (manier van doen): luide stem opzetten, met veel poeha praten, aan het hoofd van de tafel gaan zitten, veelvuldig rondkijken, niet goed luisteren naar anderen en tekenen van ongeduld vertonen als anderen te lang aan het woord zijn, gespannen houding, serieus gezicht, knipogen naar andere leiders.

Opgeroepen reacties: gehoorzaamheid, afhankelijkheid, (concurrentie)

2. De sector Boven-Tegen (BT) (concurrerend)

Zo denk je over jezelf: ik ben beter dan wie ook, ik vertrouw alleen op mezelf

Zo denk je over de ander: jij bent vijandig en zwak

Je houding tegenover de ander: kijk naar mij en voel je minderwaardig

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): indruk maken op de ander, hoog over jezelf opgeven, in competitie gaan met andere leiders, kritiek negeren, geen interesse tonen voor anderen of voor samenwerking, steeds het initiatief in handen houden, veel zinnen met "ik" beginnen

Non-verbaal gedrag (manier van doen): veel en hard praten, anderen onderbreken, rechtop zitten of staan, opvallende gebaren maken om aandacht te trekken, te onpas opstaan, als een ander iets zegt of doet gaan gapen, wegstaren, tekenen van verveling of ongeduld vertonen

3. De sector Tegen-Boven (TB) (agressief)

Zo denk je over jezelf: ik ben kwaad, bedreigend

Zo denk je over de ander: jij bent vijandig en waardeloos

Je houding tegenover de ander: wees bang voor mij

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): de ander bekritisieren, normen en discipline eisen, laten zien dat de ander tekort schiet, de ander uitlachen, kleineren, kwaad zijn op de hele groep, schelden, sancties voorstellen en toepassen

Non-verbaal gedrag (manier van doen): luid praten, schreeuwen als men niet luistert, anderen onderbreken, dreigend aankijken, vuisten ballen van woede, kwetsbare mensen als mikpunt kiezen, je afzetten tegen de groep, mimiek van kwaadheid

4. De sector Tegen-Onder (TO) (opstandig)

Zo denk je over jezelf: ik ben anders dan anderen, ik heb niemand nodig

Zo denk je over de ander: jij bent onbetrouwbaar, jij mag mij niet

Je houding tegenover de ander: verwerp me, haat me maar

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): kritische vragen stellen, niet geloven wat de ander zegt, alle positieve gevoelens ontkennen of niet horen, conflicten uitlokken door de ander uit te dagen, boos te maken of af te wijzen, steeds wijzen op het verschil tussen jezelf en de ander, overal tegen zijn, hulpaanboden belachelijk maken

Non-verbaal gedrag (manier van doen): niet veel zeggen, maar als je wat zegt vinnig en scherp, de ander in de gaten houden, boos kijken, "nee"-schudden als de ander iets zegt, buiten de groep gaan zitten, afzijdig, anderen nooit aanraken of aangeraakt willen worden, bokkig, on sociaal erbij zitten

5. De sector Onder-Tegen (OT) (teruggetrokken)

Zo denk je over jezelf: ik doe alles verkeerd, het is mijn eigen schuld

Zo denk je over de ander: jij bent bedreigend

Je houding tegenover de ander: bemoei je maar niet met mij

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): zelfverwijten maken, jezelf afbreken, "slecht" noemen, alle kritiek en boosheid van anderen op jezelf betrekken, falen van de groep aan jezelf wijten, bijna niets zeggen op eigen initiatief

Non-verbaal gedrag (manier van doen): de ander niet aankijken, in elkaar gedoken zitten, zuchten, snikken, antwoorden met gebaren in plaats van met woorden (schouders ophalen, ja-knikken), star en onbeweeglijk erbij zitten, bijna niets zeggen, zacht praten en stuntelig naar woorden zoeken

Opgeroepen reacties: afstand, agressie, afkeuring, (hulp)

6. De sector Onder-Samen (OS) (afhankelijk)

Zo denk je over jezelf: ik ben zwak en gewillig, ik heb hulp nodig

Zo denk je over de ander: jij bent steviger dan ik

Je houding tegenover de ander: jij moet mij helpen en leiding geven

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): de ander om raad vragen, vragen om leiding, uitleg, je moeilijkheden aan een ander voorleggen, goedkeuring vragen, met iedereen instemmen, bewondering voor iedereen uitspreken, op vragen antwoorden dat je het niet weet of niet kunt,

Non-verbaal gedrag (manier van doen): teruggetrokken plekje in de groep, schuchter, afwachtende houding, verlegen glimlachen, blozen, antwoorden met gebaren in plaats van woorden (ja-knikken, nee schudden, hulpeloos schouders ophalen), tegen anderen opkijken - vooral tegen 'leiders' - weinig en zacht spreken.

Opgeroepen reacties: agressie, irritatie, (autoritair gedrag), (hulp)

7. De sector Samen-Onder (SO) (meewerkend)

Zo denk je over jezelf: ik ben vriendelijk, aardig en meegaand

Zo denk je over de ander: jij bent ook vriendelijk en aardig

Je houding tegenover de ander: zeg maar wat je wilt; ik wil wel meewerken

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): met de ander instemmen, hem naar de mond praten, gelijk geven, de ander vleien en bewonderen, respect uitdrukken voor 'leiders', het gedrag van de ander goed praten, in algemene termen praten (je, men, iedereen), jezelf wegcijferen door toevoegingen als 'misschien', 'als ik iets mag zeggen', 'ik weet niet of dit juist is, maar ....'

Non-verbaal gedrag (manier van doen): beleefd erbij zitten, naar ander opkijken, veel ja-knikken, glimlachen, gediensig zijn, lachen om ieder grapje, verlegen worden als mensen kritiek op je hebben, je plaats weten in de groep, goed gehumeurd zijn, niet zoveel zeggen en niet met een luide stem

Opgeroepen reacties: agressie (angst, onderwerping) (autoritair gedrag)

8. De sector Samen-Boven (SB) (ondersteunend)

Zo denk je over jezelf: ik ben evenwichtig, betrouwbaar en sympathiek

Zo denk je over de ander: jij bent ook evenwichtig en sympathiek

Je houding tegenover de ander: wij mogen elkaar graag

Zo gedraag je je:

Verbaal gedrag (praten): de ander op zijn gemak stellen, moed inspreken, troosten, opbeuren, positieve dingen opmerken, uitnodigen tot samenwerking, vriendelijk en attent zijn, begrip tonen, meeleven, conflict in de groep niet ernstig nemen, leuke opmerkingen maken

Non-verbaal gedrag (manier van doen): vriendelijk kijken, veel oogcontact zoeken, de ander vriendelijk aanraken (schouderklop, vriendelijke por), veel lachen, het zonnetje in de groep zijn, met iedereen bezig zijn, veel praten en anderen bij de groep betrekken door ze iets te vragen of aan te bieden

Opgeroepen reacties: concurrentie, bewondering, agressie, (onderwerping)

Score-formulier

1	2	13	15	19	31	16	32
30	12	18	48	36	4	3	10
35	34	27	53	42	7	24	25
46	49	54	59	61	62	63	26
8	11	33	9	41	21	28	29
23	52	45	17	43	37	38	44
40	57	50	55	51	39	56	58
22	14	20	47	6	64	5	60
BS	BT	TB	TO	OT	OS	SO	SB